herpy

VARANER

Varanus gilleni

En liten, slank og dagaktiv trekløtrer fra Australias indre ørkenstrøk. *Varanus gilleni* blir bare 35-40 cm lang og er en av de minst krevende varanene, men den trenger en svært varm solplass, et høyt terrarium og en fast rytme med en kjølig vinter.

Familie: Varanidae Engelsk: Pygmy Mulga Monitor Publisert 15. november 2026

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**35-40 cm** total lengde inkl. hale
Vekt	**60-80 g**
Levealder	**8-20 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Trelevende og bakkelevende**
Biotop	**Ørken og halvørken**
Vanskelighetsgrad	**Øvet**

STELL

Min. terrarium	**60 × 60 × 90 cm** L × B × H for 2 voksne dyr
Temperatur, dag	**26-30 °C**
Varmeplass	**40-60 °C**
Temperatur, natt	**18-20 °C**
Luftfuktighet	**40-60 %**
UVB	**Anbefalt** Ferguson-sone 3
Vinterhvile	**18-22 °C** 6-10 uker
Kosthold	**Insekter og virveldyr**
Holdes	**Alene, parvis eller én hann med flere hunner**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kullstørrelse	**1-7 egg**
Inkubasjon	**84-131 dager** ved 26-32 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste II**
EU-vedlegg	**Vedlegg B**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Varanus gilleni hører til undergruppen *Odatria*, de små australske varanene. Den er slank og langhalet, med en rund hale som kan gripe rundt grener. Ryggen er brun og går over i grått nedover sidene, og det er smale, mørke tverrbånd over ryggen og striper på hodet. Halen er grå med mørkere skjell som danner smale striper og bånd. Tegningen er tydeligst hos unger og blekner med alderen. Arten ligner *V. caudolineatus*, men har stripet hode og bånd på ryggen i stedet for flekker, og den skiller seg fra *V. eremius* ved glatte hodeskjell.

Den voksne varanen blir omkring 35-40 cm inkludert hale og veier 60-80 g. Snute-kloakk-lengden er opptil omkring 18 cm. Ungene er 11-14 cm lange og veier 2-4 g ved klekkingen. Veksten er langsom: hos oppdrettede dyr ble snute-kloakk-lengden fordoblet på to år, og i de følgende seks årene vokste den bare 3 cm. Arten ble beskrevet i 1895, og artsnavnet hedrer den australske telegrafisten og antropologen Francis James Gillen.

De fleste varaner krever mye plass og fôr som voksne. Det er annerledes her. *V. gilleni* kan holdes i et terrarium på knapt en kvadratmeter gulvplass, den eter vanlige fôrinsekter, og den er en av de roligste varanene. Til gjengjeld krever den en svært varm solplass, et høyt terrarium med stabile grener og en vinterdvale hvis den skal formere seg. Levetiden i fangenskap er ikke sikkert dokumentert; oppgavene varierer fra 8 år til omkring 20 år, og dyr med en snute-kloakk-lengde på 15 cm er over 10 år gamle, så regn med et dyr som kan følge deg i mange år. Voksne dyr blir lett for tykke hvis de fôres for rikelig.

Arten er ikke et nybegynnerdyr, fordi temperaturen på solplassen, fôret og vinterrytmen må være riktig, men den er et godt valg for en holder med erfaring fra andre krypdyr.

Les mer: Varme og temperatur Les mer: Vinterdvale og årstider

Utbredelse og leveområde

Varanus gilleni er hjemmehørende i det indre og nordvestlige Australia. Den finnes i det sentrale og vestlige Western Australia, i det sørlige Northern Territory, i det nordlige South Australia og i det vestlige Queensland. Typelokaliteten ligger i Northern Territory, mellom Glen Edith og Deering Creek.

Utbredelsen er stor, og arten regnes ikke for truet. Den kan være vanskelig å få øye på, fordi den tilbringer mye tid i hulrom i trær.

> **Naturlig utbredelse:** Australia.

LEVEOMRÅDE

Arten lever på tørre spinifexsletter og i lysåpen skog med mulga, myall, eukalyptus og *Allocasuarina decaisneana*. Den er trelevende og gjemmer seg under løs bark og i hule grener og stammer, men finner en stor del av maten på bakken. Eggene legges i hull som graves i sanden.

Klimaet er varmt og tørt, med svært høye dagtemperaturer, kalde netter og lange tørkeperioder. Arten klarer tørken uvanlig godt og mister bare vann halvparten så raskt som andre australske varaner. Den soler seg ved høye temperaturer og er dagaktiv, og det er den rytmen terrariet skal etterligne. Vinteren er kjølig, og dyrene er da mindre aktive.

Stell

TERRARIET

Til et voksent par skal terrariet være minst 60 × 60 × 90 cm (lengde × bredde × høyde), og større er bedre. Oppgavene varierer fra 50 × 50 × 90 cm til 60 × 60 × 90 cm for et par. Høyden er viktig, fordi arten klatrer. Unger kan starte i et mindre terrarium med god dekning, så de lett finner fôr, men må raskt opp i voksenstørrelse.

Innred med mange sterke grener i ulike høyder og hule grener med løs bark som skjul. Kan du ikke skaffe hule grener, fungerer rør av PVC eller bølgete dreneringsrør som er så lange at dyret kan skjule både kropp og hale. De bølgete rørene er lettest å komme inn og ut av. Lag en solplass med en vannrett gren rett under varmekilden.

Som bunn fungerer sand eller en blanding av sand og jord, enten i et tynt lag eller dypere, så dyret kan grave og få et fuktig mikroklima. Begge deler fungerer. Til egglegging må det være en boks med fuktig substrat som hunnen kan komme inn i. Terrariet skal ha god ventilasjon og en sikker lås. Varmekildene skal sitte slik at dyret ikke kan røre dem, eller være skjermet med et nett, fordi varanene klatrer helt opp til dem og kan brenne seg.

TEMPERATUR

Varanus gilleni skal ha en svært varm solplass. Overflatetemperaturen på grenen under varmekilden måles med et IR-termometer. Oppgavene varierer fra omkring 38-42 °C til 60-66 °C; 45-60 °C er et godt utgangspunkt, og 50-60 °C fungerer godt gjennom mange generasjoner i fangenskap. Resten av terrariet holdes på 26-30 °C om dagen, og det skal være en stor temperaturgradient, så dyret selv kan velge hvor det vil oppholde seg.

Om natten slås varmen av, og temperaturen faller til 18-20 °C. Sterkt kjølige netter under 18 °C bør unngås. Bruk en spot på omkring 100 W med reflektor som sitter cirka 30 cm over solplassen, og en termostat til å styre den. Sett lampen i toppen, så det også er skygge og kjøligere soner nede.

Ved vinterdvale senkes temperaturen med 8-10 °C i et par måneder, se under avl. Resten av året holdes rytmen stabil.

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Arten kommer fra tørre strøk og skal ikke ha høy luftfuktighet. Oppgavene varierer fra et helt tørt terrarium, der vann bare tilbys én dag i uken, til en luftfuktighet på 50-65 %, der bunnen fuktes 3-4 ganger i uken. En holdbar midtlinje er 40-60 %, med et tørt terrarium som utgangspunkt og et fuktigere hjørne eller dypt substrat der dyret kan trekke seg tilbake.

Sett en lav skål med friskt vann i terrariet og bytt det daglig. Mange dyr drikker lite, men skålen sikrer at de alltid kan få vann. Ventilasjonen må ikke ofres for å øke fuktigheten, for stillestående luft gir mugg og luftveisproblemer.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

LYS OG UVB

Arten er dagaktiv og soler seg ved høy varme. Oppgavene om UVB varierer: flere generasjoner er oppdrettet friske uten UV-lys, men et UVB-rør på 10 % anbefales også. Siden arten soler seg mye og lever i åpent landskap med sterkt lys, anbefales UVB, og det regnes med Ferguson-sone 3 (data lånt fra nærstående, dagaktive varaner, ikke dokumentert for akkurat denne arten).

Monter et T5-rør over den ene siden av terrariet, så dyret kan velge mellom UV-lys og skygge. Hold lyset tent 12 timer om dagen om sommeren og 10 timer om vinteren, og slå av alt om natten.

Les mer: Lys og UVB

FÔRING

Varanus gilleni eter mest små leddyr: sirisser, gresshopper, kakerlakker, melorm, edderkopper og andre insekter. I naturen tar den også små øgler, særlig gekkoer, og noen ganger fugleegg. Arten er ikke kresen og tar nesten alle fôrinsekter. Fôres den for rikelig, blir den lett for tykk, så voksne dyr får fôr 3-4 ganger i uken i mengder de kan ete på noen minutter. Unger fôres hver dag.

En enkelt nyfødt mus eller en liten bit kjøtt kan inngå som variasjon, men gnagere skal ikke være hovedføde, fordi de er feite og får dyret til å legge på seg. Dryss insektene med kalk og vitamintilskudd, og bruk kalk med D3 ved annethvert eller hvert tredje måltid. Sørg for at insektene er mindre enn avstanden mellom dyrets øyne.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

ATFERD OG HÅNDTERING

Varanus gilleni er blant de roligste varanene. Den er langt mindre rask og hissig enn for eksempel *V. acanthurus* og *V. tristis*. Den biter sjelden, og selv dyr som er litt flyktige i starten, faller raskt til ro. Bitt er svake på grunn av størrelsen, men klørne er skarpe, og dyret kan klatre opp armen. Vær rolig, beveg deg langsomt og ta aldri tak i halen. Vent et par uker etter at dyret er flyttet inn før du begynner å håndtere det, og hold stundene korte.

Ved håndtering gjelder de samme reglene som for alle krypdyr: vask hendene før og etter, fordi krypdyr kan bære salmonella.

Arten kan holdes enkeltvis, som par eller en hann med flere hunner. Hanner må ikke holdes sammen når de er kjønnsmodne, fordi de kjemper ved å bryte med alle fire bena. Det ender sjelden med bitt, men kan eskalere, så dyrene må skilles. Unger kan vokse opp sammen.

Les mer: Karantene og hygiene

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Kjønnet er vanskelig å avgjøre. Begge kjønn har forstørrede skjell under kloakken, og de er størst hos hannen. Hannen har ofte en tykkere hals og et bredere hode, og han kan ha små pigger på sidene av kloakken. Hunner blir kjønnsmodne ved en snute-kloakk-lengde på omkring 10 cm og hanner ved omkring 10 cm. Alder og vekt ved kjønnsmodenhet er ikke dokumentert, og hunner bør være fullvoksne og i god hold før de settes i avl.

PARRING

En kjøligere vinterdvale i et par måneder synkroniserer dyrene. Temperaturen senkes med 8-10 °C, fôringen skjæres ned, og dyrene holdes rolig. Deretter økes både temperatur og fôr gradvis tidlig på våren. Paringen skjer typisk så snart varmen stiger. Vinterdvalen er ikke alltid nødvendig, men den hjelper til med å få dyrene i gang. Et par kan bo sammen hele året, men en periode adskilt kan være en fordel, og en ekstra hann i nærheten er også beskrevet som en måte å sette i gang paringen på.

Hold øye med hannene hvis flere dyr bor sammen, særlig når en hunn er til stede. Flytt hannen hvis de begynner å kjempe hardt.

EGGLEGGING OG KULL

I Australia legges det første kullet typisk i oktober. Ville hunner bærer 4-7 egg, og i fangenskap er det lagt 1-6 egg per kull. Hun kan legge flere kull i løpet av sesongen med fire til fem ukers mellomrom. Sett en lukket boks med fuktig substrat i terrariet med et hull som hunnen kan komme inn gjennom. Hun graver ofte flere prøvehull før hun legger. I naturen graves

eggene ned til omkring 30 cm dyp.

Flytt hannen bort når hunnen er nær ved å legge, fordi han kan ete eggene. Gi hunnen ekstra fôr og kalk gjennom hele sesongen. Eggleggingsvansker forekommer: en hunn som ikke fant et egnet sted, la bare tre av de fire eggene sine og døde med det siste i kroppen. En hunn som graver uten å legge egg eller blir slapp, skal derfor raskt til veterinær.

INKUBASJON

Eggene flyttes forsiktig til en rugemaskin og legges i fuktig vermikulitt eller perlitt uten å bli vendt. Ved 29-30 °C og en luftfuktighet omkring 100 % har egg klekket etter 90-100 dager, og samlet varierer oppgavene fra 84 til 131 dager ved 26-32 °C. Egg fra en viltfanget hunn, lagt i en blanding av torv og fin sand, klekket etter 103-104 dager. Hold substratet fuktig, men ikke vått, og kontroller at eggene ikke blir muggne. Egg som faller sammen og blir gule, er sjelden befruktet.

Les mer: Kjøp av dyr: oppdrett, viltfangst og transport

OPPDRETT AV UNGER

Ungene er 11-14 cm lange og veier 2-4 g ved klekkingen, og de er aktive og raske i løpet av få timer. Det kan ta opptil et døgn før de har forlatt egget helt. De er kraftigere tegnet enn de voksne, og tegningen blekner med alderen. Hold dem i en liten faunaboks med varm solplass, skjul og klatregrener, og gi dem små insekter drysset med kalk hver dag, for eksempel små sirisser, voksmøll og små gresshopper. De begynner snart å jakte. Unger kan vokse opp sammen, men sorter etter størrelse og del dem hvis noen blir hengende etter.

Helse og vanlige feil

Varanus gilleni er hardfør, og de fleste sykdommer skyldes stress, skitt eller feil stell. De typiske feilene er:

- For lav temperatur på solplassen, som gir dårlig fordøyelse og manglende matlyst. Mål med IR-termometer.
- For nær varmekilden uten skjerming, som gir forbrenninger.
- Fedme hos voksne dyr hvis de fôres for ofte eller får for mye fett.
- Kalkmangel med bløte kjever og krumme lemmer, hvis insektene ikke drysses med kalk og belysningen er for svak.
- Hudrester som sitter fast på tær og hale. Fjern dem forsiktig med en pinsett, eller gi et lunkent bad.
- Smitte med salmonella og parasitter. Vask alltid hendene og rengjør skåler og redskaper.

Dyr i handelen utenfor Australia er oppdrettet, og det betyr generelt færre parasitter og mindre stress enn hos importerte viltfangede varaner. Likevel bør nye dyr holdes for seg selv i noen uker, og en avføringsprøve hos veterinær er en god idé. Søk en veterinær med erfaring på krypdyr hvis dyret går ned i vekt, ikke eter på flere uker, har hevelser eller virker sløvt.

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.